

עין משפט
נר מצוה

קבא ממי פ"ג מהל' צ"תס
הל' יב פמג עשין ס טור
א"ח סימן כד :

מוסף רש"י

ציה גב חום יגדלו מימי שלג. דרום לשון לוו, דברים שנימי אתכס צימות החמה, תרומות ומעשרות, גולו מימי שלג, את המטר (תענית ז.) שיכלו שפורחיהם. כלומר שייגעו (תענית ט.)

רב נסים גאון

פליגי בה ר' אבא חייה בר אבא ור' (יוסי) [אסין], חד אמר בעון מזוזה וחד אמר בעון ביטול תורה. פ"י הוא שאמר הקב"ה לישראל (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם, וכתוב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, ואמר (שכרה כנגדה) [סמוך לזה] למען ורבו ימיכם וימי בניכם. והך דאמר בעון מזוזה הבנים מתים קסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו, כלומר כי תתן שכרו של מי שקיים מצות מזוזה שיאריכו חי' בניו, וחילופה שאם יעזוב [נ"א:] [ניתן] עשייתה [ומזוזה הבנין]. והיו דברי הכותב למען ירכו חזוהין על הפסוק שלפניו שהוא וכתבתם על מזוזות ביתך. והך דאמר בעון ביטול תורה הבנים מתים, קסבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו, וכי זו ההבטחה ומתן השכר הכותב בפסוק שהוא למען ירכו ימיכם, שלא הבטיח הקב"ה אלא למי שמילמד את בנו תורה כמו שאמר בפסוק שהוא לפני פניו ולמדתם אותם, יהיה עשיו זה שכותב למען ירכו ימיכם וימי בניכם חוזר על הפסוק שכתב ולמדתם אותם. הלכך כל מי שמילמד תורה לבניו ויטין לאריכות ימים, וחילופה כי אם אינו מלמדם תורה לא תהיה להם אריכות ימים, כי הם מתים בעון ביטול תורה. כל החדרי במצות ציצית זוכה ומשמשין אותו שני אלפים ושמונה מאות עבדים שנאמר [וכריה ח] בה אמר ה' [נצבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יתרו. כבי דיתע כל לשונות הגוים הם שבעים לשון, ואם יהיו י אנשים מכל לשון לצי' לשון יהיו הכל שבע מאות, הרי אילו יחזיקו בכנף אחת. והטלית שעל ישראל יש להם ד' כנפים שנאמר [ודרוס כב] על ארבע כנפות סכות, הרי אם יהיו שבע מאות מחזיקים בכנף אחד יהיו כל מחזיקים בר' כנפים אלפים ושמונה מאות.

תורה אור השלם

1 אם אין לך לשלם לקח יקח משכבך מתחתיוך; משלי כב כז

2 אל תתן את פיה לחטיא את בשךך ואל תאמר לפני

יקנץ האלהים על קולך וחבל את מעשה ידך; קהלת ה ה
3 לשוא חביתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבהם נביאיכם באריה משחית: ימיהו ב ל
4 ובתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: דברים יא כ
5 למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יי' לאבותיהם לתת להם בימי השמים על הארץ: דברים יא כא
6 גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אבוינים נקיים לא במחירת מציאתם כי על כל אלהימיהו ב לז
7 בה אדם יי' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים ויחזיקו בכנף איש יתרוי לאמר גלבה עמכם כי שמענו אלהים עמכם:זכריה ח כג

לב:

מקרא נדרש לפנינו ולפני פניו. תימה לר"י דפס"ק דקדושין (דף ג.) ושם) דלאמר כל מלות עשה כו' ופריך ונקיש מזוזה

לתלמוד תורה פי' וליפטרי נשים ממזוזה כי היכי דפטורי מתלמוד תורה ומשני לא ס"ד דכתיב למען ירצו ימיכם וגו' אטו גברי צעו חיי

נשי לא צעו חיי והשתא הא קאי נמי אתלמוד תורה כדמשמע הכא אע"פ שאין הנשים חייבות וי"ל דנת"ת היה מחייבין נמי מהאי טעמא^ב אי לא מיעט קרא צדיא^ט דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיהם אכל במזוזה דליכא מיעוט אלא היקשא^ג מהאי טעמא^ד אית לן למימר דאין להקיש^ה: **רבי יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר**. והכא לא משני דאף צעון ציטול תורה קאמר כדמשני לקמן (דף לג:) גצי אף על לשון הרע דהתם שייך למימר דאף קאמר דצבריימא שניה שמציא אחריה קאי נמי אמנא קמא דקאמר על לשון הרע וקאמר איזו אף שאוכלים דברים שאינם מתוקנים אכל הכא אי אף קאמר א"כ צריימא דלעיל דלא קאי אמת"ק הוה ליה למינקט נמי צעון ציטול תורה:

בעון ציצית ב'. דוקא צימיהס שהיו מלבושיהס כך צארכע כנפות היו נענשים מי שלא היה להם ציצית כדמוכח (מנחות מח.). גבי א"ל מלאכה לרע קטינא כו' אכל השתא שאין העולם רגילים מללבושים כאלו אין צריך לקנות. אף טוב לקנות טלית ולצדך עליו ככל יוס כדאמר בסוף פרק קמא דקטוע (דף יז.) וכי לאכול מפריה היה רואה משה אלא אמר משה מזהו שאוכל לקיים יתקיים על ידי [מ"ן]:

הי
וכתיב בתריה ^הלמען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למ"ד בעון ציצית מ"ט א"י כהנא ואיתימא שילא ^ומרי דכתיב ^גגם בכנפיך נמצאו דם נפשות אבוינים נקיים ר"נ בר יצחק אמר למ"ד בעון מזוזה נמי מהכא דכתיב ^הלא במחתרת מצאתים שעשו פתחים כמחתרת אמר ר"ל ^אכל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו ב' אלפים וח' מאות עבדים שנא' ^זכה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי לאמר גלבה עמכם וגו'. סימן שנא חלה תרומה נגזלת דינא שבועה שיפוכתא גילויא ונבלותא: תניא ר' נחמיה אומר בעון שנאת חנם מריבה רבה בתוך ביתו של אדם ואשתו מפלת נפלים ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים: ר' אלעזר בר' יהודה אומר בעון חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעין זרעים ואחרים אוכלין שנאמר ^חאף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו אויביכם אל תקרי בהלה אלא בחלה ואם נותנין מתברכין שנאמר ^ו[ו]ראשית עריסותיכם תתנו לכהן להגיה ברכה אל ביתך: בעון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרין מלהוריד טל ומטר והיוקר הוה והשכר אבד ובני אדם רצין אחר פרנסתן ואין מוגיעין שנאמר ^יציה גם חום יגולו מימי שלג שאול חטאו מאי משמע ^יתנא דבי רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם בימות החמה ולא עשיתם יגולו מכם מימי שלג בימות הגשמים ואם נותנין מתברכין שנאמר ^{יא}הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די ^{יב}מאי עד בלי די אמר רמי בר ^{יג}(רב) א"ר עד שיכלו שפתותיכם מלומר די: בעון גזל הגוכאי עולה והרעב הווה ובני אדם אוכלים בשר בניהן ובנותיהן שנאמר ^{יז}שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שומרון העושקות דלים הרוצצות אבוינים אמר רבא כגון ^{יד}הני נשי דמחזוא דאכלן

מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעם וזרעם ואכלהו איביבם:ויקרא כי טו
9 וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכתנים יתיה וראשית ערסותיכם תתנו לבתן ליתני בךרה אל ביתך: יחזקאל מז ל
10 יקח גם דם יגולו מימי שלג שאול חטאו: איוב כז יט
11 הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובחנוני נא בזאת אמר יי' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים וזריקתי לכם בךרה עד בלי די: מלאכי ג י
12 שמעו הדרך הוה פרות הקדש אשר בהר שומרון העשקות דלים הרוצצות אבוינים האמרת לאדוניום הביאה ושתתה: עמוס ד א

במה מדליקין פרק שני שבת

ונמסרו נעמי הארץ. שלא מסרו לז"ד למנות שומרין לדבר והאמינה מורה את כל אדם עליהן והן הן גופי מורה שחברים אוכלין פתן וסומקין שניטל ממנו חלה ותרומה ומעשרות והקדש נמי מסור לכל אדם להקדיש וחל הקדש ע"פ כל אדם והן גופי מורה שהיינו צריכים לחוש במטלטלין שמא הקדישו וחזר צו ואע"ג דתקון רצנן דמאי מ"מ מורה האמינתו. ורצונו מפרשים הלכות הקדש כגון יין לנכסים כדמפרש בחומר בקדש (מגינה דף כד:) שעמי הארץ נאמנים עליו וקשיא לי אי מדצנן קאמר דחשיב מאי דהימנוהו רצנן לא הוה ליה למימני תרומות ומעשרות דרצנן לא הימנוהו: **אם אין לך לשלם**. עולות והקדשות שמזיר: **משכך**. אשחק: **אל פסן את פיה** (א).

בגדר לחטיא את בשךך לחייב את בניך: **לפני המלאך**. גזבר של הקדש: **כי שגג**. בשוגג קפלמי למדור ולא אשלם: **על קולך**. צשציל קול נדריך: **לשוא הכיס**. בתמיה וכי צחנם הכימים אינו אלא צשציל המוסר דהיינו מורה. לא לקחו לא למדו לשון לקח: **על עסקי שוא**. ששקרו צנדריהס דדמי לשצועה: **והא צעון נדרים אמר**. צצריימא קמיימא. ומשני ההיא קמיימא צמר דך איתמר דמעיקרא אמר צעון ציטול מורה וצמר דשמע מר' אלעזר דשמע מר' שמעון אצוה דהוה רציה דרצי צעון נדרים אמר איזו נמי הכי: **מקרא נדרש**. למען ירצו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו קאי אקרא דלקמיה דמשמע צמזוזה ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם: **ולפני פניו**. ואף צעון צטול מורה קאמר: **גם צננפיך**. צשציל כנפיך צשצלת מצאתם נמאלא עליך חוצת דם נפשות אצוינים נקיים צניס קטנים שלא חטאו: **כמחפרם**. שאין לה פצימין. הכי אמר קרא לא צמחפרת ^טפתחינן מלאכים שלמים צמזומי כי על כל אלה הכימיי' דהאי קרא צמר לשוא הכימי את בניכם כמיצ: **צננף איש יהודי**. צשכר הכנף יחזיקו צננף עשרה אנשים מכל לשון הרי שצע מאות לשצעים לשון וארבע כנפות ש לו הרי אלפים ושמונה מאות: **שנאת חנם**. שלא ראה צו דבר מצירה שיהא מותר לשנאותו^ט ושונאו: **מריצה רצה**. מדה כנגד מדה: **וצניו קטנים מחס**. אהצתו ניטלת ממנו היינו נמי צמדה: **צמכונם**. צאוצרות יין ושמן ומתוך כך צאה מארה צשערים שמוכרים ציוקר: **צחלם**. צעון חלה: **וספקדסי**. כמו לא נפקד ממנו איש (במדבר לא). אמעט את מה שעליכם שסנכתם כצר: **השמים נעלרים**. ומתוך שאין גשמים היוקר הוה: **ושגר אדה**. שגר ריוח: **ציה גם חוס**. ציה כמו לווי. דברים שצויתי אתכם צשעת החוס היינו תרומות ומעשרות:

דאכלן
מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעם וזרעם ואכלהו איביבם:ויקרא כי טו
9 וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכתנים יתיה וראשית ערסותיכם תתנו לבתן ליתני בךרה אל ביתך: יחזקאל מז ל
10 יקח גם דם יגולו מימי שלג שאול חטאו: איוב כז יט
11 הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובחנוני נא בזאת אמר יי' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים וזריקתי לכם בךרה עד בלי די: מלאכי ג י
12 שמעו הדרך הוה פרות הקדש אשר בהר שומרון העשקות דלים הרוצצות אבוינים האמרת לאדוניום הביאה ושתתה: עמוס ד א
שמןך העשקות דלים הרוצצות אבוינים האמרת לאדוניום הביאה ושתתה: עמוס ד א

מסורת הש"ס

(א) כמותם עב. ע"ש,
(ב) ויבמות מה. קדושין סג.,
(ג) ירמיה ט: קדושין טו: צ"מ
(ד) ויחסי כד: מנחות יט.
(ה) מולין קים:י. (ו) ג"ל שלא בר מרי. מטור דבש, (ז) [תענית ז:]
(ח) מכות כז: תענית ט.
[כז: ע"ש,] (ט) [ג"ל חמא],
(י) [פסחים כז:] (ט) ס"א פלימין, (י) [הכימי לימא, רש"י ל,] (כ) [פסחים ק"ג:],
(ל) [בבלימא דקדושין כט:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אל תן את פיה. ר"י ע"י מחסופות ר"פ הדינין דב"ה ואין בשכך:

גליון הש"ס

גם' שנאמר אל תתן. ע"י ששפות דף גט. ע"א חוס' ד"ה ואין בשכך: שם בעון ביטול תורה מאי קראה. משמטת ללא חילת רבי יסועש אומר צעון ציטול מורה צניס קטנים מתים דכתיב ומשמט מותם אלהיך אשכח נניך גס ד"ה גנאל. א. דבדרי בעי חי' וכו'. חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ג. מזוזה לת"ת ורצה לפטור נשים, יש סברא לומר. חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ג. דבברא בעי חי' חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ו. ומוחייבי חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל.

מוסף תוספות

א. דהא"נ דהאי קרא קאי בין אח"ת כדאמר [הכא] ובין אמוזה כדאמר [התם]. חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ג. דבדרי בעי חי' וכו'. חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ג. מזוזה לת"ת ורצה לפטור נשים, יש סברא לומר. חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ג. דבברא בעי חי' חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל. ו. ומוחייבי חוס' קדושין לה. ד"ה גנאל.

רבינו הגנאל

פי' מקרא נדרש לפניו שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו', ולפני זה הפסוק כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וגו', ונדרש בזכות שתשעש מזוזה ירכו ימי בניכם, רבי יהודה הנשיא אמר לפני פניו כתיב ולמדתם אותם את בניכם לדבר וכן התורה, ומקרא זה למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו שהוא המזוזה ולפני פניו ביטול תורה. תניא רשב"ג^א הלכות קודש שנתן הן הן גופי תורה וכולן נמסרו לעמי הארץ. וירושלמי תני רשב"ג הלכות קודש חטאת והזבחות הן הן גופי הלכות ושולשתן נמסרו לעמי הארץ, הלכ' הקודש דחנינן אם אמר הפרשתי לחוכה רביעית קודש שמן וכו', ושאר כל השמועה כולה, ופשוטה היא.

תורה אור (המשך)

אם אני אעשה זאת לכם ויפקדתי עליכם בקלה את נשחפת ואת הקדחת

מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעם וזרעם ואכלהו איביבם:ויקרא כי טו
9 וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכתנים יתיה וראשית ערסותיכם תתנו לבתן ליתני בךרה אל ביתך: יחזקאל מז ל
10 יקח גם דם יגולו מימי שלג שאול חטאו: איוב כז יט
11 הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובחנוני נא בזאת אמר יי' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים וזריקתי לכם בךרה עד בלי די: מלאכי ג י
12 שמעו הדרך הוה פרות הקדש אשר בהר שומרון העשקות דלים הרוצצות אבוינים האמרת לאדוניום הביאה ושתתה: עמוס ד א